

УДК 65.01

Голь І. В., аспірантка (Тел.: +380 (67) 245 44 39. E-mail: sof2012@ukr.net)
(Державний університет телекомунікацій, м. Київ)

ПІДХІД ЩОДО КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

Голь І. В. Підхід щодо комплексної оцінки фінансово-економічної стійкості підприємства телекомунікацій. Розглянута оцінка економічної стійкості підприємства за допомогою охоплення фактороутворюючих елементів виробничої системи. Організований вибір сукупності показників в комплексі визначаючих загальну економічну стійкість. Запропонований метод використаний на підприємствах різних галузей народного господарства, дозволяє доступно оцінити і простежити динаміку економічної стійкості що дає можливість розробити більш ефективну стратегію розвитку підприємства.

Ключові слова: стійкість, економічна стійкість, показники оцінки економічної стійкості

Голь И. В. Подход к комплексной оценке финансово-экономической устойчивости предприятия телекоммуникаций. Рассмотрена оценка экономической устойчивости предприятия с помощью охвата факторообразующих элементов производственной системы. Организованный выбор совокупности показателей в комплексе определяющих общую устойчивость. Предложенный метод использован на предприятиях различных отраслей народного хозяйства, позволяет доступно оценить и проследить динамику экономической устойчивости что дает возможность разработать более эффективную стратегию развития предприятия.

Ключевые слова: устойчивость, экономическая устойчивость, показатели оценки экономической устойчивости

В умовах ринку при здійсненні фінансово-господарської діяльності (виробничої, фінансової, інвестиційної та ін.) У підприємства завжди є елемент ризику. Цей ризик виражається у виробництві виробу, який може отримати недостатній попит, у втраті прибутку, банкрутства. Прагнення зменшити ризик вимагає проведення ретельних економічних розрахунків результатів роботи на всіх ділянках виробничо-господарської, комерційної діяльності підприємства, аналізу та оцінки. Їх здійснення передбачає наявність відповідних критеріїв оцінки та відповідних методів розрахунку й узагальнення.

Різноманіття властивостей і ознак різних видів виробничо-господарської та комерційної діяльності підприємства обумовлює і різноманіття показників. Проблема використання показників полягає в тому, що жоден з них не виконує роль універсального показника, за яким однозначно можна було б судити про результати діяльності підприємства.

Оцінку економічної стійкості слід проводити за допомогою комплексного порівняльного аналізу динаміки виробничих і фінансових результатів діяльності підприємства. При цьому використовувані показники повинні:

- точно, повно і достовірно розкривати зміст економічної стійкості;
- порівнюватися з системою показників, прийнятої для оцінки результатів виробничо-господарської діяльності підприємства;
- ґрунтуватися на чинному на підприємстві порядку обліку та звітності;
- число показників має бути оптимальним, тобто одночасно мінімально необхідним і достатнім для цілей аналізу, що визначає в динаміці економічну стійкість підприємства.

Показники економічної стійкості повинні відображати ефективність розвитку підприємства і служити базою для внесення при необхідності відповідних коригувань і розвиток підприємства.

Тому об'єктивна оцінка економічної стійкості функціонування підприємства не може базуватися на виробничому наборі показників. Їх вибір обумовлюється тим, що всі показники в комплексі визначають загальну економічну стійкість і мають різну значимість

для підприємства з точки зору фактичного стану перспективних кінцевих результатів його підприємницької діяльності. З урахуванням вищевикладеного, а також традиційних напрямків економічного аналізу діяльності підприємства пропонується економічну стійкість промислового підприємства визначати як сукупність наступних показників:

- виробничої стійкості;
- стійкості ділової активності;
- фінансової стійкості;
- стійкості рентабельності;
- управлінської стійкості.

Сукупність показників стійкості кожного рівня визначає загальний коефіцієнт стійкості відповідного рівня. Тому розрахунок коефіцієнта економічної стійкості в загальному вигляді можна здійснити наступним чином:

$$K_{ec} = \sqrt{K_1^{bc} \cdot K_2^{da} \cdot K_3^{fc} \cdot K_4^{cp} \cdot K_5^{yc}}, \quad (1)$$

де K_1^{bc} – показники рівня виробничої стійкості;

K_2^{da} – показники рівня стійкості ділової активності;

K_3^{fc} – показники рівня фінансової стійкості;

K_4^{cp} – показники рівня стійкості рентабельності;

K_5^{yc} – показники рівня управлінської стійкості.

Дану модель можна представити у модифікованому вигляді із врахуванням (1) наступним чином:

$$K_{ec} = \sqrt{(BK_1 \cdot K_1) \cdot (BK_2 \cdot K_2) \cdot \dots \cdot (BK_n \cdot K_n)}, \quad (2)$$

де BK_1, BK_2, \dots, BK_n – вагові коефіцієнти, які призначаються експертами шляхом;

K_1, K_2, \dots, K_n – коефіцієнти рівнів стійкості, складають економічну стійкість підприємства.

Очевидним є, що модель відрізняється комплексністю охоплення фактороутворюючих елементів виробничої системи, кожен з яких є конструктивною основою існування суб'єкта і одночасно містить потенційно вразливі місця для різноманітних факторів загрози. Мова в даному випадку йде саме про оціночних можливостях моделі. Науці добре відомі й інші підходи до оцінки факторів виробництва, які не орієнтовані на вимір з позицій стійкості системи. Відмінною особливістю представленої моделі є те, що вона дозволяє врахувати можливі специфічні властивості виробничих систем шляхом введення додаткових змінних і супроводу їх відповідними ваговими коефіцієнтами.

Таким чином, можуть бути враховані особливості підприємств різних галузей народного господарства. Визнання цих безперечних достоїнств вимагає, разом з тим, особливої уважності при використанні даної моделі для оцінки протилежних стійкості властивостей.

У цьому зв'язку необхідно відзначити найважливіші обставини, які вивчаються в науковій літературі.

Показники, що характеризують виробничу стійкість підприємства, повинні відображати стан виробничих фондів підприємства, технічний і технологічний рівень його розвитку і т.д.

Для економіки підприємства технічна сторона виробництва, рівень розвитку техніки і технологій мають першорядне значення. На наш погляд, технічний рівень виробництва досить характеризувати коефіцієнтом придатності основних фондів ($K_{\text{придОФ}}$) і коефіцієнтом

оновлення основних виробничих фондів ($K_{\text{онОФ}}$). Коефіцієнт придатності основних фондів дозволить оцінити ступінь їх зношеності, коефіцієнт оновлення основних фондів - вироблену підприємством заміну застарілого обладнання внаслідок застосування нових технологій або розширення номенклатури виробів.

$$K_{\text{придОФ}} = \frac{\text{ОФ}_{\text{зал}}}{\text{ОФ}_{\text{поч}}}, \quad (3)$$

де $K_{\text{придОФ}}$ – коефіцієнт придатності основних фондів,
 $\text{ОФ}_{\text{зал}}$ – залишкова вартість основних фондів, грн.,
 $\text{ОФ}_{\text{поч}}$ – вартість основних фондів на початок періоду, грн.;

$$K_{\text{онОФ}} = \frac{\text{ОФ}_{\text{вв}}}{\text{ОФ}_{\text{бкп}}}, \quad (4)$$

де $K_{\text{онОФ}}$ – коефіцієнт оновлення основних фондів,
 $\text{ОФ}_{\text{вв}}$ – балансова вартість введених основних фондів, грн.,
 $\text{ОФ}_{\text{бкп}}$ – балансова вартість основних фондів на кінець періоду, грн.

Величезний вплив на забезпечення виробничої стійкості надає вдосконалення організації виробництва.

Багато авторів визначають організацію виробництва як певний спосіб якісного і кількісного поєднання і з'єднання речових і трудових елементів виробничого процесу.

Організація виробництва забезпечується умови для раціонального використання основних елементів виробництва в просторі і в часі. Слід зазначити, що при одній і тій же техніці і технології виробництва, при одному і тому ж складі працівників працю і виробництво можуть бути організовані по-різному і відрізнятися за показником економічної ефективності.

Виходячи з цього, організація виробництва виражається коефіцієнтом організації праці:

$$K_{\text{ов}} = \frac{(\text{ОФ} \cdot K_{\text{оф}} + \text{ОБФ} \cdot K_{\text{пп}}) \cdot R^1 + 3\text{П} \cdot K_{\text{оп}}}{(\text{ОФ} + \text{ОБФ}) \cdot R^1 + 3\text{П}}, \quad (5)$$

де $K_{\text{ов}}$ – коефіцієнт організації виробництва;
 ОФ – величина основних виробничих фондів, грн.;
 ОБФ – величина оборотних фондів, грн.;
 3П – величина розрахункової заробітної плати, грн.;
 $K_{\text{оф}}$ – коефіцієнт, що характеризує ступінь використання виробничих фондів;
 $K_{\text{пп}}$ – коефіцієнт, що характеризує ступінь руху предметів праці;
 $K_{\text{оп}}$ – коефіцієнт організації праці;
 R^1 – коефіцієнт рентабельності;
 $R^1_{\text{л}}$ – лімітуючий коефіцієнт рентабельності;

Коефіцієнт організації виробництва характеризує ступінь використання економічного потенціалу підприємства і є основним вимірником досягнутого рівня організації праці та виробництва.

Загальний рівень виробничої стійкості підприємства із врахуванням (2)...(5) визначається за формулою:

$$K_1^{\text{вс}} = \sqrt[3]{K_{\text{придОФ}} \cdot K_{\text{онОФ}} \cdot K_{\text{ов}}}, \quad (6)$$

де $K_{\text{придОФ}}$ – коефіцієнт придатності основних фондів;
 $K_{\text{онОФ}}$ – коефіцієнт оновлення основних фондів;

$K_{об}$ – коефіцієнт організації виробництва.

Ділову активність підприємства можна представити як систему якісних і кількісних критеріїв.

Якісні критерії – це широта внутрішніх і зовнішніх ринків збуту, репутація, конкурентоспроможність, наявність стабільних постачальників і споживачів і т.д.

Кількісні критерії ділової активності визначаються абсолютними і відносними показниками. Серед абсолютних показників виділяють обсяг реалізації виробленої продукції (робіт послуг), прибуток, величину авансованого капіталу.

З перерахованих вище показників для визначення стійкості ділової активності промислового підприємства вважаємо достатнім розрахунок наступних:

- фондвіддача (ФО);
- коефіцієнт загальної оборотності капіталу ($K_{ок}$);
- обсяг реалізованої продукції на 1 гривню заробітної плати ($РП_{зп}$).

На нашу думку, ця група показників досить повно відображає ступінь стійкості ділової активності підприємства. Загальний коефіцієнт рівня стійкості ділової активності розраховується за формулою:

$$K_2^{да} = \sqrt[3]{ФО \cdot K_{ок} \cdot РП_{зп}} .$$

Одним з найважливіших складових економічної стійкості є фінансова стійкість, яка відображає такий стан фінансових ресурсів підприємства, при якому воно, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробництва та реалізації продукції.

Виходячи з цього, вважаємо, що даним вимогам відповідають наступні показники:

- коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{ал}$);
- коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{пл}$);
- коефіцієнт покриття ($K_{п}$);
- коефіцієнт забезпеченості власними коштами ($K_{звк}$);
- коефіцієнт автономії ($K_{авт}$);
- коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності ($K_{в}$).

Кожен з коефіцієнтів має самостійне значення і характеризує один з аспектів фінансової стійкості. Узагальнений коефіцієнт фінансової стійкості розраховується за формулою:

$$K_3^{фс} = \sqrt[6]{K_{ал} \cdot K_{пл} \cdot K_{п} \cdot K_{звк} \cdot K_{авт} \cdot K_{в}} .$$

Головним показником економічної діяльності є прибуток, але, розглядаючи окремо цей показник, не можна зробити обґрунтовані висновки про рентабельність господарюючого суб'єкта. У цьому зв'язку використовуються коефіцієнти рентабельності, які розраховуються як співвідношення отриманого прибутку до величини використаних ресурсів. У ринкових умовах доцільно господарюючому суб'єкту прогнозувати показники прибутку і рентабельності з урахуванням змін факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ.

На наш погляд, при аналізі стійкості рівня рентабельності слід застосовувати такі показники:

- рентабельність виробничої діяльності ($R_{вд}$);
- рентабельність продажів ($R_{рп}$);
- рентабельність капіталу ($R_{к}$).

Загальний коефіцієнт рівня стійкості рентабельності буде розраховуватись за формулою:

$$K_4^{cp} = \sqrt[3]{R_{вд} \cdot R_{рп} \cdot R_k}.$$

Для оцінки рівня управлінської стійкості промислового підприємства використовувати наступні показники, що характеризують різні сторони управлінської праці:

– питома вага працівників управління, який визначається відношенням середньооблікової чисельності адміністративно-управлінського персоналу ($Ч_{ауп}$) до загальної середньооблікової чисельності працюючих ($Ч$) на даному підприємстві:

$$УД_{п} = \frac{Ч_{ауп}}{Ч},$$

– чистий прибуток на одного працівника управління, який характеризує ефективність організації управління, визначається відношенням величини чистого прибутку (ПЧ) до середньооблікової чисельності працівників апарату управління ($Ч_{ау}$) на даному підприємстві:

$$K_{вс} = \frac{ПЧ}{Ч_{ау}}.$$

Узагальнений коефіцієнт управлінської стійкості розраховується за формулою:

$$K_5^{yc} = \sqrt{УД_{п} \cdot K_{вс}}.$$

Таким чином, запропонована формула (1) для визначення коефіцієнта економічної стійкості промислового підприємства може бути використана будь-яким господарюючим суб'єктом незалежно від форми власності, виду діяльності та його розмірів. В оцінку економічної стійкості саме підприємство може вводити свої коефіцієнти $K_{п}$, що мають, з їхньої точки зору, цінність в умовах ринкових відносин або специфіки підприємства. Виходячи з цього, формула (1) може мати вигляд:

$$K_{ec} = \sqrt[n]{K_1 \cdot K_2 \cdot \dots \cdot K_n}.$$

Пропонований коефіцієнт економічної стійкості об'єднує систему показників, найбільш повно характеризують реальний стан підприємства, дозволяє доступно оцінити і простежити динаміку економічної стійкості.

Література

1. Коняшова А. В. Показники оцінки функціональних складових економічної стійкості розвитку підприємства / А. В. Коняшова А. В. // Економіка. – 2013. – №8 (299). – С. 123-128.
2. Ілясов Г. Г. Оцінка фінансового стану підприємства / Г. Г. Ілясов // Економіст. – 2004. – №6. – С. 49-54.
3. Кокин А. С. Показники стійкості організації / А. С. Кокин, Г. Н. Яковлева // Економічні науки. – 2010. – №3 (1). – С. 256-261.
4. Ревенко Д. С. Інтегральні моделі економічної стійкості підприємства та інструментальні засоби її візуалізації та діагностики / Д. С. Ревенко, В. А. Либа // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2014. – №1 (16). – С. 148-159.

Дата надходження в редакцію: 09.02.2015 р.

Рецензент: д.т.н., проф. В. М. Тупкало